

Acòrds de Govèrn

Acòrds de Govèrn

11 de març de 2019

Eth Govern da lum verda as bases d'un nau modèl de finançament deth Conselh Generau d'Aran

- **Era tòca ei qu'eth nau modèl de finançament permete qu'Aran dispause des recorsi sufisents tà auer autonomia de gestion tà desvolopar es sues funcions**
- **Er acòrd, qu'aurà ua durada de cinc ans, da estabilitat ath govern d'Aran e tanben permet ara Generalitat de Catalonha ua més bona planificacion dera despena**
- **Eth montant serà concretat ena reünion dera Comission Bilaterau Govern dera Generalitat – Conselh Generau d'Aran, que se convocarà enes setmanes venentes**
- **Dempús de 2012, eth finançament deth Conselh Generau d'Aran s'a determinat a compdar d'uns acòrds annaus que concrèten es montants a transferir**
- **Enquia aué, an estat 38 es decretès de transferiments de competéncies o d'ampliacion des competéncies transferides dera Generalitat ath Conselh Generau d'Aran**

Eth Govern a dat lum verda as bases deth nau modèl de finançament deth Conselh Generau d'Aran, rebutat en hons entath finançament deth Conselh Generau d'Aran dera Lei de budgets. Er acòrd permet qu'eth Conselh Generau d'Aran pogue auer es recorsi sufisents tà progressar e ampliar eth quadre reau de transferiments o agraniment de competéncies e en sòn quadre de finançament. Era tòca deth nau sistèma de finançament ei qu'era Val d'Aran, a traùs deth sòn Conselh Generau d'Aran, dispause des recorsi sufisents tà auer autonomia de gestion tà desvolopar es sues funcions de manèra eficienta e eficaça e auançar en sòn pròpri autogovern.

Ei un acòrd plan positiu per çò que da estabilitat ath govern d'Aran e tanben perque permet ara Generalitat de Catalonha ua més bona planificacion dera despena.

Aguest acòrd aurà ua durada de cinc ans e se concrète en dus elements: d'un costat, en tot partir d'un an basa que se deuerà actualizar annaument a compdar d'un indicador: IPC, règla de despena, despena non financèra non finalista dera Generalitat (NFNF) e PIB; d'un aute costat, se tierà en compde era gestion der autogovern per mejan d'un Coeficient de gestion de competéncies.

Eth Hons de finançament incondicionat (FFI) se calcule entà un an basa e s'actualize annaument d'acòrd damb era aumentacion deth budget de despenes dera Generalitat d'acòrd damb diuèrsi paramètres:

- Er FFI der an basa incluirà eth finançament de toti es servicis transferidi ath Conselh Generau d'Aran enquiara data d'aprovacion der acòrd. S'instrumentarà eth mecanisme pr'amor de començar a incorporar en aguest hons eth finançament des nauï servicis que se transferiràn ath Conselh, d'acòrd damb çò qu'establís era lei deth regim especiau d'Aran.
- Er indèx d'evolucion der FFI se calcule coma era variacion dera despena non financèra des departaments dera Generalitat en tot excludir aqueres despenses finançades damb hons finalistes d'outes administracions.
- En cas de situacion de prorròga budgetària dera Generalitat era limitacion de credits dera prorròga entraïnarà era non actualizacion der FFI. Excepcionaument, en cas qu'era Generalitat adòpte mesures que permetessen ua aumentacion dera despena non financèra non finalista dera Generalitat, s'aplicarie un critèri equivalent tà actualizar er FFI.
- En cas de modificacion deth calcul dera despena computable a efectes d'avalorar eth compliment dera règla de despena establida ena Lei organica 2/2012, d'estabilitat budgetària e sostenibilitat financèra, se revisarà eth calcul der indèx d'evolucion der FFI

Annaument, en procès d'elaboracion der avantprojècte de lei de budget dera Generalitat, s'informarà ath Conselh Generau d'Aran deth montan der FFI e tanben deth sòn calcul.

Eth montan serà concretat ena reünion dera Comission Bilaterau Govèrn dera Generalitat – Conselh Generau d'Aran, que se convocarà enes setmanes venentes. Aguest ei er organ permanent de relacion entre es govèrns e es administracions dera Generalitat e Aran entath desvolopament deth regim especiau d'Aran. Se constituïc eth 20 de hereuèr de 2015, e a compdar d'alavetz a celebrat diuèrses reünions tà gerir es relacions entre es dus govèrns e administracions.

Er an basa de determinacion der FFI ei eth 2018 e a un montan de 23.144.436 èuros. A compdar der an 2020 er FFI incorpòre ua dotacion addicionau tà compensar Aran peth desvolopament de politiques pròpies. Aguesta dotacion addicionau equivalenta ath 10% der FFI der an basa se meterà a disposicion d'Aran en un periòde graduau de 4 ans.

En causa dera situacion de prorròga budgetària ena Generalitat en actuau exercici 2019, en aguest an eth montan der FFI ei de 23.144.436 èuros.

En cas que pendent er exercici s'aprovessen uns budgets peth 2019, eth montant der FFI anterior s'actualizaria segons eth creishement dera despena non financèra non finalista des departaments dera Generalitat.

Era prevision ei qu'd'aci a cinc ans, eth 2023, era chifra de finançament sigue ath torn des 29 milions d'èuros.

Autonomia de gestion entà Aran

Qu'Aran age un modèl de finançament que li permete ua autonomia de gestion entath sòn desvolopament a estat era premissa fundamentau qu'a guidat eth debat laguens dera Subcomission de finançament d'Aran, a trauès de diuèrses trobades e reünions. Aquesta siguec creada pera Comission Bilaterau eth passat 17 d'octubre coma organ de sosten tà estudiar un nau sistèma de finançament.

Dempús deth 2012, eth finançament deth Conselh Generau d'Aran s'a determinat a compdar d'uns acòrds annaus que concrèten es montants a transferir. Eth darrèr acòrd se signèc er an passat, entre eth Departament dera Presidència e eth Conselh Generau d'Aran.

Era Lei 1/2015, de 5 de hereuèr, determine qu'era Lei de budgets dera Generalitat de Catalonha deu crear e dotar un Hons entath finançament deth Conselh Generau d'Aran. Era Disposicion addicionau cincau preve qu'aguesta madeisha Comission Bilaterau deu revisar e estudiar era idoneïtat deth modèl de finançament establít ena lei per, d'aguesta manèra, negociar e decidir es modificacions que calgue hèr, en un tèrme maxim de tres ans dempús dera entrada en vigor.

Eth transferiment de competéncies dera Generalitat ath Conselh Generau d'Aran

Enquia aué, an estat 38 es decretès de transferiments de competéncies o d'ampliacion des competéncies traspasades dera Generalitat ath Conselh Generau d'Aran en diferenti encastres. Eth prumèr transferiment siguec en matèria de cultura er an 1992.

Es diferenti quadres normatius existenti dempús deth 1979 enquia ara an anat en tot arreconéisher progressivament era realitat aranesa, es sues institucions e era autonomia ena gestion de servicis en territòri d'Aran.

En aquest procès, i a agut diuèrsi punts d'inflexion, coma era Lei 16/1990, deth 13 de junhsèga, sus eth regim especiau dera Val d'Aran, damb era activacion deth reconeishement deth sistèma institucionau tradicionau aranés; er Estatut d'autonomia de Catalonha der an 2006 que determine, entre autes institucionalizacions, Aran coma entitat territoriau singulara laguens de

Catalonha, damb ua particulara proteccion a trauès d'un regim juridic especiau; en tot arribar ara Lei 1/2015, deth 5 de hereuèr, deth regim especiau d'Aran.

Aran constituís laguens de Catalonha ua realitat nacionau damb personalitat pròpria e diferenciada, fundamentada en hèt qu'era comunitat aranesa dispause d'ua lengua e ua cultura pròpies, comunes e compartides damb era rèsta d'Occitània, e, ath madeish temps, d'ua antica tradicion d'autogovèrn fèrmament defenuda pes aranesi ath long deth temps.

Eth Govèrn formalize eth transferiment dera gestion des espacis naturaus protegidi ath Conselh Generau d'Aran

- **A aprovat eth decret qu'oficialize eth transferiment de competéncias decidit en Plen dera Comission Bilaterau Govèrn dera Generalitat – Conselh Generau d'Aran eth de junh de 2017**
- **En vertut der acòrd, era Generalitat transferís annaument ath Conselh Generau d'Aran 102.500 èuros annaus entà accions de conservacion enes espacis naturaus protegidi (Hilat Natura 2000 e PEIN), e tà ampliar es mejans personaus per amiar-les a tèrme**

Eth Govèrn a adoptat eth decret qu'oficialize eth transferiment de foncions e servicis dera Generalitat de Catalonha ath Conselh Generau d'Aran en matèria de gestion d'espacis naturaus protegidi en territòri d'Aran. Eth decret da compliment ara Lei 1/2015, deth 5 de hereuèr, deth regim especiau d'Aran, qu'establís que correspon ath Conselh Generau d'Aran era gestion de toti es espacis limitadi ar encastre territoriau d'Aran, era potestat tà declarar es figures de proteccion e delimitacion d'espacis, era gestion e era vigilància deth Hilat Natura 2000 e de toti es espacis protegidi declaradi en sòn territòri, e era participacion tà aprovar es mapes deth paisatge e elaborar un catalòg deth paisatge en sòn encastre territoriau.

Precisament, eth Plen dera Comission Bilaterau Govèrn dera Generalitat – Conselh Generau d'Aran, ena sesilha de 13 de junh de 2017, adoptèt er acòrd relatiu ath transferiment de foncions dera Generalitat de Catalonha ath Conselh Generau d'Aran en matèria de gestion d'espacis naturaus protegidi en territòri d'Aran.

Eth decret adoptat aué oficialize aquest acòrd, que concretaue un transferiment annau dera Generalitat ath Conselh Generau d'Aran entà accions de conservacion enes espacis naturaus protegidi (Hilat Natura 2000 e PEIN). Concrètamet pes accions següentes:

- Accions de proteccion, restauracion e melhora deth patrimòni naturau.
- Accions d'ordenacion des usatges publics e difusion des valors ambientaus.
- Accions de manteniment e gestion d'abitats.
- Aquisicion de materiau de besonh entara realizacion des accions de gestion previstes.

Eth Govèrn traspasse er elipòrt dera boca sud deth Tunèl de Vielha ath Conselh Generau d’Aran

- **Damb eth transferiment dera installacion tanben i va associada ua dotacion economica de 6.000 èuros annaus entà despenes de conservacion, aparellament e manteniment**

Eth Govèrn a aprovat eth transferiment der elipòrt dera boca sud deth Tunèl de Vielha ath Conselh Generau d’Aran, damb ua dotacion economica annau de 6.000 èuros entà despenes de conservacion, aparellament e manteniment.

Er elipòrt ei plaçat en tèrme municipau de Vielha e Mijaran en ua propietat de 1.200 mètres carrats, damb ua barralha perimetrau que delimita er espaci, ua via d’accès pasimentada e dispause tanben d’ua manja de vent damb pal metallic. Er elipòrt ei operatiu pendent es ores de lum e era sua principau activitat ei era d’emergéncias e de trabalhs aerians.

Era situacion geografica deth territòri aranés, caracterizada per un entorn montanhut que dificulta, especialment en epòca iuernau, es comunicacions per carretèra, hè qu’er elipòrt dera boca sud deth Tunèl de Vielha age ua importància principau en aguest encastre territorial.

Era Lei deth regim especiau d’Aran, en relacion as competéncias d’infrastructures, òbres publiques e servicis de mobilitat, establís en sòn apartat 2 qu’eth Conselh Generau d’Aran exercís era planificacion e era gestion des elipòrts, altipòrts e estacions terminaus de carga e autes infrastructures de transpòrt en territòri d’Aran.

Era Comission Bilaterau Govèrn dera Generalitat – Conselh Generau d’Aran, ena sua sesilha de 13 de junh de 2017, decidic traspasar ath Conselh Generau d’Aran era gestion der elipòrt dera boca sud deth Tunèl de Vielha.

Eth Govèrn promò er usatge des bibliotèques en Aran e eth coneishement dera literatura e cultura araneses pertot de Catalonha

- **Redigirà amassa damb eth Conselh Generau d'Aran un plan especific perque es servicis bibliotecaris en Aran arriben as estatjants des pòbles aranesi que no dispausen d'un servici bibliotecari fix**
- **Tanben s'a aprovat elaborar un Plan de Lectura especific entà Aran en colaboracion damb eth Conselh Generau d'Aran e damb autes institucions publiques e culturaus d'aguest territòri**

Eth Govèrn dera Generalitat a aprovat promòir era lectura e er usatge des bibliotèques publiques en Aran e eth coneishement dera sua literatura e realitat lingüística en rèste de Catalonha, a traùs deth Sistèma de Lectura Publica de Catalonha.

Damb aguesta tòca, eth Govèrn a decidit redigir amassa damb eth Conselh Generau d'Aran un plan especific entà qu'es servicis bibliotecaris en Aran arriben as estatjants des pòbles aranesi que no dispausen d'un servici bibliotecari fix. Per açò, s'establirà eth prèst bibliotecari domiciliari, damb un servici entà personas damb dificultats de mobilitat e se crearà un hons bibliogràfic renovable en centres culturaus, entre autes accions.

Ath delà, tanben a aprovat elaborar un Plan de Lectura especific entà Aran en colaboracion damb eth Conselh Generau d'Aran e damb autes institucions publiques e culturaus d'aguest territòri. Ua des tòques d'aguest plan deuerà èster era creacion d'ua Comission de Lectura d'Aran, en quau siguen representades es institucions publiques e es entitats culturaus e sociaus relacionades damb aguest encastre.

Era iniciativa tanben a per tòca refortir era preséncia dera literatura e era realitat lingüística d'Aran, enes bibliotèques publiques de Catalonha a traùs deth provediment de lòts de documents en aranés, era organizacion de clubs de lectura d'òbres d'autors aranesi e era publicacion d'airines bibliografiques sus Aran e era sua lengua e cultura.

Eth còst d'aguestes accions harà part des despenses intèrnes dera Direccion Generau de Cooperacion Culturau e des institucions publiques e privades que se somen a aguestes accions.

Eth Govèrn apròve un plan tà promòir era lengua e era cultura araneses a trauès der IOC

- **Era accion, que se met en marcha ongan, preve era concrecion dera ofèrta educativa en IOC, era creacion d'un espaci en hilat entàs professors e reprèner era publicacion definitiva des curriculumus oficials en ensenhaments der aranés**

Eth Govèrn a aprovat er acòrd corresponent ath Plan d'accion entath foment dera lengua, tradicions e cultura der occitan, aranés en Aran, a trauès der Institut Dubèrt de Catalonha (IOC) deth Departament d'Educacion. Eth Govèrn considèra de besonh dar pos ad aquest plan per çò qu'er Aranés ei era lengua pròpria d'Aran e lengua oficial, e deven un des pilars e un des trèts fundamentaus que configuren era identitat aranesa. Ei per açò, que serà present ena ofèrta educativa en Catalonha per mejan der IOC.

Aguesta accion, que se met en marcha ongan, preve com se concretarà era ofèrta en IOC, era creacion d'un espaci en hilat coma repositori d'usatge compartit pes professors e eth hèt de poder reprèner era publicacion definitiva des curriculumus oficials en ensenhaments der aranés enes diferents nivèus d'ensenhament. Per çò qu'ei dera concrecion dera ofèrta, s'amiarà a tèrme ua convocacion d'ua jornada de participacion, damb expèrts ena matèria tà definir era ofèrta mès ajustada tà contribuïr ara difusion dera lengua e cultura occitanes pertot deth territòri, se ne definiràn es contenguts e se concretarà eth perfil des professionaus que poderàn dar era formacion.

Per çò qu'ei dera creacion der espaci en hilat coma repositori d'usatge compartit, que serà d'accès entà toti es expèrts assistents ara jornada, compdarà damb apòrts d'articles, presentacions, unitats didactiques e formatives, e auti materiaus qu'ajuden ara preparacion des materiaus curriculars vinculadi ara ofèrta formativa. Tanben se crearà e gerirà un espaci virtuaü entath coneishement, documentacion e profitament pedagogic deth patrimòni arquitectonic e culturau d'Aran, que serà dubèrt a toti es centres educatius de Catalonha, disponible de cara ath cors 2019-2020, damb ofèrta des materiaus e des prepauses didactiques elaborades per professorat especialista.

Fin finau, er acòrd prevé reprèner pendent eth dusau trimèstre de 2019 era publicacion definitiva des curriculumus oficials en ensenhaments der aranés enes diferents nivèus d'ensenhament tà dar ua referéncia normativa que contextualize era metuda en plaça dera ofèrta formativa d'aranés que s'amiarà a tèrme per mejan der IOC.

Antecedents

Enes darrèri cors, eth Departament d'Educacion a promoigut diuèrses accions a favor dera lengua occitana, entar ensems deth territòri, coma era elaboracion de materiaus didactics e de recorsi entath professorat, auti materiaus tà trabalhar era intercompreneson, e era creacion d'ua pagina de recorsi pedagogics entar ensenhament e er aprendissatge der occitan entàs professors de Catalonha. Tanben, coma formacion de mèstres e professors, s'an organizat jornades de formacion sus es metòdes d'intercompreneson de lengües romaniques e s'an aufrít cors d'introduccion ara lengua e era cultura occitanes en linha organizadi peth Departament a compdar deth cors 2015-2016. Tanben s'an publicat recorsi en portau des estudiants deth sistèma educatiu.

Eth Govèrn dar pos ar usatge der aranés enes wèbs dera Generalitat de Catalonha e eth sòn encastre institucionau

- **Incorporarà progressivament er aranés enes wèbs deth president e deth Govèrn en toti aqueri contenguts estables de sòrta institucionau e istorica, coma opcion lingüística clarament visibla e accessibla**
- **Establirà un programa de treball especific tà auançar ena incorporacion dera version en aranés, enes tramits e servicis aufridi pes diferenti departaments dera Generalitat de Catalonha en wèb corporatiu**

Eth Govèrn a decidit dar pos ara preséncia der occitan, aranés en Aran, en encastre institucionau numeric dera Generalitat de Catalonha. En aquest sens, incorporarà progressivament er aranés enes wèbs deth president e deth Govèrn en toti aqueri contenguts estables de caire institucionau e istoric, coma opcion lingüística clarament visibla e accessibla.

Eth Govèrn establirà un programa de treball especific tà auançar ena incorporacion dera version en aranés, enes tramits e servicis aufridi pes diferenti departaments dera Generalitat de Catalonha en wèb corporatiu. D'un aute costat, s'incorporaràn en aranés aqueri contenguts des wèbs corporatius dera Generalitat de Catalonha e deth sòn sector public que siguen especificament relacionadi damb Aran. Tanben se harà version aranesa des notícies e informacions que concernisquen especiaument Aran. Eth Govèrn tanben preve publicar es contenguts des canaus oficials d'informacion e comunicacion enes diferenti hilats sociaus en aranés, quan aquesti concernisquen o siguen dirèctament relacionadi damb Aran; e incorporarà era version en aranés des principaus campanhes institucionaus de sòrta generau, especiaument en aqueri formats adreçadi a mejans numerics.

Pr'amor d'amiar a tèrme aquestes accions, eth Departament de Cultura, a trauès dera Direccion Generau de Política Lingüística, establirà un plan de treball a sies mesi, amassa damb es diferenti departaments, entara sua metuda en òbra. Eth Departament de Cultura tanben harà un seguiment interdepartamentau deth plan, prepausarà iniciatives conjuntes damb era rèsta de departaments e organismes tà aumentar era preséncia der aranés en encastre institucionau numeric, determinarà auti encastres oficials entar impuls der aranés e facilitarà e orientarà en prètzhet d'incorporacion der aranés.

Aguestes accions s'ampliaràn a auti contenguts a mesura qu'es recorsi lingüistics ac permeten.

Eth Govèrn apròve un plan tà melhorar era preséncia der aranés en encastre dera salut

- **Er usatge d'aguesta lengua pròpria beneficie era qualitat deth servici, afavorís ua bona comunicacion e compreson pendent era atencion medicau e tanben era proximitat entre pacient e personau sanitari**
- **Eth plan preve facilitar airines e materiau entath sosten e difusion der usatge der aranés, e tanben promòir accions de formacion d'aranés entath personau der encastre sanitari, entre d'auti.**

Eth Govèrn a aprovat eth Plan entara melhora dera preséncia der aranés en encastre dera salut. Amassa damb eth Conselh Generau d'Aran, eth Govèrn considèrè de besonh dar pos ad aguest plan per çò qu'er occitan, aranés en Aran, ei era lengua pròpria d'Aran e lengua oficiau, e deven un des pilars e un des trèts fundamentaus que configuren era identitat aranesa. Per aguesta rason, deu èster objècte de proteccion, foment e difusion en toti es encastres e, per tant, tanben en dera salut.

En tot auer plan present era prioritat dera activitat sanitària, qu'ei era melhora dera salut e eth suènh dera malautia, er usatge dera lengua pròpria d'Aran beneficie era qualitat deth servici, per çò qu'afavorís ua bona comunicacion e compreson pendent er acte medicau e era proximitat entre eth pacient e eth personau sanitari.

Dempús der an 2017, tant eth Conselh Generau d'Aran coma eth Departament de Salut an metut en marcha bères accions ena amira des tòques d'aguest plan. Aguest se pause coma un quadre d'accion permanenta e damb accions que s'actualizaràn annaument.

Tòques damb accions concrètes

Es dus tòques generaus deth plan son, d'un costat, aumentar era preséncia der aranés en encastre dera salut e, d'un aute costat, dispausar d'un diagnostic dera situacion der aranés e establir ua sistematica de seguiment e evolucion der usatge dera lengua en encastre dera salut.

Concrètamant, eth plan s'articule en quate èishi d'accion:

1. Diagnosticar era situacion der aranés en encastre dera salut: s'analizaràn es donades disponibles sus era preséncia e usatges lingüistics der aranés en encastre dera salut e se meterà en plaça ua enquèsta sus aguesta tematica as professionaus sanitaris, amassa damb era Direccion Generau de Politica Lingüistica.
2. Facilitar airines e materiau entath supòrt e difusion der usatge dera lengua: s'editaràn materiaus de divulgacion der aranés en encastre dera salut, coma de convèrsa sanitària, afiches e pannèus; s'incorporarà er aranés en determinades campanhes institucionaus; s'elaborarà e se difonerà materiau tà acuelher es professionaus que s'incorpòren a trabalhar en encastre dera salut en Aran; s'editaràn en aranés contenguts divulgatius en diferents supòrts relacionadi damb Era Mia Salut; e s'amiaràn a tèrme campanhes de promocion der usatge der aranés entre es professionaus der encastre dera salut. Ath delà, eth Departament de Salut promoirà que siguen disponibles de forma progressiva en aranés es tramits administratius deth sòn encastre que poguen afectar persones e empreses deth territòri d'Aran.
3. Formacion: se porgirà materiau informatiu d'acuelhuda lingüistica tà facilitar era incorporacion deth personau sense coneishements inicials d'aranés en moment dera sua arribada. A compdar des besonhs detectadi, se promoiràn accions de formacion d'aranés entath personau der encastre sanitari, e tanben un cors inicial dera lengua adaptat ar encastre sanitari tà facilitar er aprendissatge dera lengua damb es situacions comunicatives que se dan en moment dera assisténcia sanitària.
4. Seguiment e avaloracion: s'establirà ua sistematica de seguiment des accions deth plan e dera evolucion der usatge dera lengua en encastre dera salut. Serà a trauès d'un arrepòrt annau que serà sometut ath Comitad de Direccion e Seguiment, qu'avalorarà e seguirà eth desvolopament deth plan.

Contèxte d'usatge der aranés

Segons donades dera Enquèsta d'usatges lingüistics dera poblacion de Catalonha (EULP) deth 2013 der Idescat e era Direccion Generau de Politica Lingüistica dera Generalitat de Catalonha:

- Eth 80,7% dera poblacion dera Val d'Aran compren er aranés e eth 55,6% lo sap parlar.
- Er aranés ei era lengua abituau deth 17,6% dera poblacion dera Val d'Aran, eth catalan ac ei entath 16,4%, eth castelhan entath 55,1% e eth 10,6% a autes lengües abituauas o combinasons de lengües.
- Dempús deth 2008, i a agut ua desmereishuda dera poblacion qu'a er aranés coma lengua abituau e ua desmereishuda deth percentatge d'autes lengües o combinasons.

- Enes usatges lingüistics damb eth personau medicau, eth castelhan ei era lengua més emplegada. Er usatge der aranés a retrocedit per arrepòrt as donades dera Enquèsta de 2008.

Donades d'activitat d'Aran Salut

Era assistència sanitària en Aran s'instrumente a trauès deth Centre d'Atencion Primària de Vielha (CAP Vielha) e es consultòris locaux d'Arres, Bausen, Bossòst, Canejan, Es Bòrdes, Les, Arties, Salardú e Vilamòs, e era atencion espitalièra a trauès der Espitau Val d'Aran.

Segons es donades deth Plan estrategic deth Servici aranés de Benèster e Salut 2018-2023, er an 2017 se dèc atencion a 49.881 visites d'atencion primària, e er an 2016, a 21.003 visites d'atencion espitalièra e 14.619 urgéncies.

Aran dispausa apuprètz de 200 professionaus qu'aufrissen aguesti servicis distribuïdi dera manèra següenta: titoladi superiors, 19%; titoladi de grad mejan, 32%; formacion professionau, 21%; personau d'administracion, 17%; personau de servicis generaus, 10%; personau directiu, 1%.

Eth Govèrn apròve dar pos era modificacion dera Lei der espòrt de Catalonha tà crear e arreconéisher es federacions esportives araneses

- **Damb aquesta reforma, es institucions pròpies d'Aran poderàn compdar damb ua airina de besonh entath plen exercici des sues competéncies sus er impuls, era coordinacion e eth foment der espòrt en Aran**

Eth Govèrn a aprovat dar pos ara modificacion dera Lei der espòrt de Catalonha tà crear e arreconéisher es federacions esportives araneses. Aquesta modificacion ei promoiguda peth Departament dera Presidència, a trauès dera Secretaria Generau der Espòrt e dera Activitat Fisica, e en collaboracion damb eth Conselh Generau d'Aran. S'amiarà a tèrme ena actuaui Lei der Espòrt de Catalonha, mès se poderie incorporar ena naua legislacion esportiva de Catalonha qu'actuaument trabalhen amassa eth Govèrn e es promotors dera Iniciativa Legislativa Populara tà ua naua legislacion esportiva catalana.

Per çò qu'es institucions pròpies d'Aran an, en vertut der article 57 dera Lei de regim especiau d'Aran, competéncies d'impuls, coordinacion e foment dera practica esportiva en sòn territòri, e qu'aguest territòri a ues caracteristiques peculiars e ua longa tradicion desvolopada en relacion damb es espòrts ena natura, eth Govèrn considèrè avient establir ua regulacion especifica que permete era existéncia de federacions esportives pròpies d'Aran.

Aguesta opcion exigís introdusir ua excepcion ath principi de federacion unica entà cada modalitat esportiva, previst en article 18 dera Lei der espòrt, çò que permeterà era existéncia de federacions d'Aran d'espòrts entàs quaus ja existís ua federacion catalana.

Damb aquesta reforma, es institucions pròpies d'Aran poderàn compdar damb ua airina de besonh entath plen exercici des sues competéncies sus impuls, coordinacion e foment der espòrt en Aran, en tot assumir totes es facultats qu'era Lei der Espòrt atribuís ath Govèrn dera Generalitat en relacion damb es federacions esportives catalanes.

Damb tot, es federacions araneses auràn eth madeish estatut en vigor des federacions catalanes, damb dues uniques diferéncies. D'un costat, e partint deth principi de federacion unica, es federacions esportives catalanes conservaràn es foncions previstes en aquesta Lei relatives ara representacion en institucions e competicions estataus e internacionaus, e es corresponentes as seleccions catalanes. E der aute, s'aplicarà un regim especific entara constitucion des federacions d'Aran quan ja existisque ua federacion esportiva catalana, per çò que, en aquest cas, non ei de besonh avalorar de nau es extrèms referidi as condicions deth corresponent espòrt, senon unicament es especifices d'Aran.

A compdar dera modificacion dera lei, es federacions catalanes e es araneses establiran convencions tà garantir as esportius e as institucions esportives d'Aran er accés as madeishi drets de qué gaudissen era rèsta d'esportius de Catalonha e tà regular era sua participacion en competicions estataus e internacionaus e enes seleccions catalanes.

Es cambiaments legislatius qu'eth govèrn promò aué entraïnen, en prumèr lòc, era modificacion der apartat prumèr der article 18, en tot includir un incís finau, que demore dera següenta manera:

“Sonque se pòt arreconéisher, laguens der encastre territorial de Catalonha, ua federacion esportiva entà cada espòrt, modalitat esportiva o ensembles de modalitats esportives que deriven d'un concèpte o un objècte principau o i son connectadi. Se n'exceptuen es federacions poliesportives dedicades ath foment, era organizacion e era practica de distintes modalitats enes quaus s'intègren unicament esportius damb diminucions o impediments fisics, psiquics, sensoriaus o mixtes, e tanben es federacions esportives d'Aran, cossent damb eth regim previst ena DA-- d'aguesta Lei.”

E en dusau lòc, i a era intencion d'incorporar ena Lei der Espòrt ua naua disposicion addicionau especifica sus es federacions esportives d'Aran que, enes diuèrsi apartats, establís qu'es federacions araneses dispausen de personalitat juridica pròpria, plea capacitat e autonomia, e se regissen pera regulacion des federacions esportives catalanes; que correspon as federacions pròpies d'Aran es facultats de cooperacion damb es federacions espanhòles e es institucions dera Generalitat en exercici des sues foncions d'impuls e desvolopament dera activitat esportiva en territòri d'Aran, en tot includir es relacions financèras, e qu'era federacion catalana e era respectiva federacion aranesa fixaran per mejan de convencion es montants e un possible finançament pes servicis addicionaus aufridi pera federacion catalana tàs entitats e esportius federadi en Aran.

Aguesta disposicion addicionau determine, ath delà, qu'es facultats administratives d'intervencion sus es federacions esportives corresponen, en cas des federacions pròpies d'Aran, ath Conselh Generau d'Aran. Es acòrds de transferiment determinaràn es foncions, es accions de cooperacion damb es federacions e es recorsi economics de besonh que, en aquest darrèr cas, s'integraran ath hons entath finançament deth Conselh Generau previst en article 89 dera Lei deth regim especiau d'Aran.

Eth Govèrn destinarà més de 452.000 èuros annaus ara futura residència de gent grana de Les

- **Finançarà 30 places residenciaus e 10 d'atencion diürna**

Eth Govèrn dera Generalitat ampliarà es mejans tranferidi pera Generalitat ath Conselh Generau d'Aran en matèria d'accion sociau e destinarà 452.301 èuros annaus ara futura residència entara gent grana e centre de dia deth municipi de Les.

De son costat, eth Conselh Generau d'Aran trabalhe ena reforma d'ua bastissa existenta entara implantacion dera residència e centre de dia per un montant aproximat de 2 milions d'èuros. Eth nau equipament darà servici ath vessant nòrd dera Val d'Aran.

A trauès d'aguest acòrd, era Generalitat garantís eth foncionament e manteniment des naues places residenciaus e d'atencion diürna que se meteràn en òbra un còp eth Conselh daurisque eth nau centre.

Er acòrd tanben preve un agraniment dera dotacion economica destinada ath servici d'Atencion Domiciliària (SAD) que s'aplicarà a mesura qu'eth Conselh Generau d'Aran tanben aumente eth rendement d'aguest servici.

Eth Govern hè balanç des politiques d'ocupacion en Aran

- **S'aufrís sosten e finançament a trauès deth Hilat d'Atenèus Cooperatius e es diuèrsi programes deth SOC, entre auti**

Eth Conselh Executiu, en tot profitar era sua reünion en Aran, a hèt balanç des politiques d'ocupacion en aguest territòri. En encastre dera economia social e cooperativa, eth Govern dera Generalitat, a trauès deth Departament de Trabalh, Ahèrs Socials e Famílies, destine un montant de 222.000 èuros ar Atenèu Cooperatiu deth Naut Pirenèu e Aran.

Aguest ei un espaci de trobada e coordinacion que nèish tà dar pos ara economia social e cooperativa en territòri, crear lòcs de trabalh de qualitat promoigudi per e tàs estatjants des parçans de montanha, e estimular d'aguesta manèra era economia locau. Ei constituït peth Conselh Generau d'Aran, eth Conselh Comarcau deth Palhars Sobeiran, eth Conselh Comarcau dera Nauta Ribagòrça, eth Conselh Comarcau deth Naut Urgèlh, e eth Conselh Comarcau dera Cerdanha. Tanben i collabòren IDAPA, Pediatria dels Pirineus SCCLP, Cooperativa Social Trends SCCL, Cooperativa Corroncui SCCL, Cooperativa Agrària i Ramadera del Pallars SCCL, Associació Alba, Pirineus gestió SL, Cooperativa Piro_Negawatt SCCL.

A compdar dera sua metuda en òbra, ara hè un an, s'an amiat a tèrme 52 activitats de foment dera economia social e cooperativa, s'a dat formacion en 13 centres educatius damb mès de 600 participants, entre professorat e escolans e s'a hèt assisténcia a 13 projectes empresariaus. Autaplan, s'a arthenut era insercion professionau d'un totau de 19 personas, era creacion de dues empreses dera economia social e mès d'un milèr de personas an participat enes diuèrses activitats.

D'un aute costat, a trauès deth quadre deth programa Singulars tanben s'a autrejat ua subvencion de 60.000 èuros a un projecte promoigut per Som Biomassa SCCL, que preve era creacion d'ua cooperativa e de 4 lòcs de trabalh.

Per çò qu'ei des politiques que desvolòpe eth Serviç d'Ocupacion de Catalonha (SOC), er investiment se destine a diuèrsi servicis e linhas d'accion:

- Orientacion professionau en territòri e foment dera ocupacion des personas joenes d'Aran damb un budget de 33.248 èuros e 77.000 èuros, respectivament.
- Formacion e qualificacion des personas trabalhadores damb un budget autrejat de 28.418 èuros.
- Desvolopament economic locau damb investiment de 13.126 èuros.

Eth SOC manten contacte constant damb eth Conselh Generau d'Aran tà aconselhar-les enes recorsi en vigor e poder satisfèr es sòns besonhs formatius damb programes coma Formacion damb Compromés de Contractacion (FCC), a trauès deth quau se subvencionen entitats e centres de formacion acreditadi entàs quaus realizen accions de formacion entara ocupacion damb un compromés de contractacion des escolans.

D'un costat, a trauès dera Oficina de Trabalh (OT) de Vielha e Mijaran, er an passat se geriren 250 ofèrtes de trabalh damb un totau de 356 lòcs de trabalh aufridi. Ath delà, ua centea de persones an estat beneficiàries de sesilhes d'orientacion professionau individualizada, e ua auta centea mès s'an beneficiat de sesilhes grupaus d'orientacion professionau tà ajudar-les ena insercion en món professionau.

Fin finau, en encastre dera integracion professionau des persones damb impeditat, eth Departament de Trabalh, Ahèrs Sociaus e Familhes destine un budget de 103.569 èuros ath centre especiau de trabalh que i a ena Val d'Aran, a on trabalhen sèt persones en prètzhèts de bugadaria.

Eth Govèrn, eth Conselh Generau d'Aran e era Universitat de Lhèida signaràn ua convencion entà qu'es Espròves d'Accès ara Universitat se poguen hèr en aranés

- **Aguest an, era opcion der aranés s'includirà enes enonciats der examèn d'istòria des PAU, matèria obligatòria entar ensems des escolans**
- **En successives convocacions s'ampliaràn es matèries disponibles**

Eth Govèrn dera Generalitat, a trauès deth Departament d'Entrepresa e Coneishement, eth Conselh Generau d'Aran e era Universitat de Lhèida (UdL) signaràn propdanament ua convencion perque es Espròves d'Accès ara Universitat (PAU) se poguen hèr en occitan, aranés en Aran.

Aguesta convencion met de manifèst eth compromés deth Govèrn de dar responsa ara diversitat lingüística de Catalonha. Damb era introduccion d'Aranés enes PAU eth Govèrn non sonque promò er usatge, era difusion e eth coneishement der aranés senon que da pos, ath delà, era sua normalizacion.

Era possibilitat de realizar es examèns en aranés entraîne un reconeishement ara trajectòria estudiantiu des escolans aranesi e un impuls important ara plea integracion d'aguesta lengua ena societat catalana coma lengua veïculara damb efèctes juridics valids.

D'aguesta manèra enes Espròves d'Accès ara Universitat de 2019 a qué se presenten es estudiants d'Aran, s'includirà era opcion der aranés enes enonciats der examèn d'Istòria, matèria obligatòria entà toti es escolans. En successives convocacions se poderà ampliar es matèries enes quaus s'establisque era opcion d'enonciats en aranés.

Recentament se signèc, tanben, ua convencion damb Andòrra, er Estat vesin, entà qu'es estudiants d'aguest Estat poguen hèr es PAU ena Seu d'Urgell, en tot evitar atau eth desplaçament enquia Lhèida, coma ère abituau.

Aguestes dues convencions arresponen ara volentat dera Generalitat de Catalonha de facilitar era collaboracion entre administracions damb era finalitat de dar un més bon servici, ua més bona cobertura territorial e ua més bona atencion ara nòsta diversitat lingüística coma país.

Era fibra optica dera Generalitat arribarà ara Val d'Aran eth 2020

- **Vielha e Naut Aran demoraràn connectadi damb fibra optica dera Generalitat eth 2020, e era rèsta de municipis, eth 2023**
- **Eth Govèrn preve mantier e melhorar es nivèu de cobertura mobila quan s'abòrde eth procès de migracion as hilats 5G**

Eth Govèrn preve hèr arribar era fibra optica dera Generalitat ara Val d'Aran er an 2020, damb eth desplegament en Vielha e en municipi de Naut d'Aran. Açò serà gràcies ara estenduda de 22,2 quilomètres de hilat corresponents ath tram Llavorsí – Vielha. Er an 2023 s'arribarà ara rèsta de municipis, damb 39,8 quilomètres més de desplegament.

Aguestes donades son incluides en arrepòrt qu'eth departament de Politiques Numeriques e Administracion Publica a presentat pendent eth Conselh Executiu d'aué.

Abordar es projectes de desplegament deth hilat de fibra optica dera Generalitat 2020 e 2023 ei ua tòca prioritària deth departament, tà promòir eth desplegament per part d'operadors de hilats d'accès basadi en fibra optica que permeten dotar de cobertura e promòir era concurrència de hilats de naua generacion enes municipis dera Val d'Aran. Ath delà, trabalhe tà dispausar d'ua rota canalizada alternatiua pera connexion d'Aran tà evitar es copadures enes periòdes iuernaus, que son es de maxima influència.

Cobertura mobila

Eth Departament tanben preve mantier e melhorar es nivèus de cobertura 3G e 4G quan s'abòrde eth procès de migracion as hilats 5G. Per çò qu'ei dera cobertura mobila, es donades de simulacion de cobertura 3G e 4G de qué dispausa era Secretaria de Telecomunicacions, Ciberseguretat e Societat Numerica indiquen que més deth 99% dera superfícia urbana dispausa de cobertura 3G e 4G.

Eth Departament de Politiques Numeriques e Administracion Publica darà pos a mesures tà promòir eth desplegament de hilats 5G, en tot completar eth hilat fisic de fibra damb un ensems d'espacis entara installacion d'equips 5G damb connexion dirècta en hilat fisic e orientadi ara propagacion de servicis intelligents, mobils 5G e de connectivitat.

Tors de radiocomunicacions

Actuaument i a sies tors de radiocomunicacions ena Val d'Aran e que son metudes a disposicion des operadors de radiocomunicacions de manera indirècta per mejan de concession, pera provision de servicis via ràdio. Segons es donades de qué dispause era Secretaria de Telecomunicacions, Ciberseguretat e Societat Numerica, eth 98,6% dera poblacion dispause de cobertura TDT des canaus dera TVC e eth 93,8% dera poblacion dispause de cobertura FM des emissores de Catalonha Ràdio.

NOMENTAMENTS

Jordi Font i Agulló, director generau deth Memoriau Democratic

Neishut en Sant Miquel de Fluvià eth 1964.

Gestor culturau e comissari d'exposicions, ei tanben autor e editor de nombrosi libres e publicacions sus eth Franquisme, er exili o era memòria. Eth Memorial Democratic ei era institucion publica que rememòrie etapes coma era luta antifranquista o era transicion a compdar de jornades, exposicions o publicacions.

Eth nau director promoirà era recèrca, es ligams damb es universitats e eth patrimòni relacionat damb era memòria. Font a estat eth director deth Musèu Memoriau der Exili de la Jonquera a compdar dera sua creacion, er an 2008. Damb eth lideratge de Jordi Font, eth MUME, plaçat en La Jonquera, ei vengut un centre de referència sus er exili republican.